בעומד במרדו ורבי היא [א]דתניא רבי אומר על כל עבירות שבתורה בין עשה תשובה בין לא עשה תשובה יום הכפורים מכפר חוץ מפורק עול ומגלה פנים בתורה ומפר ברית בבשר שאם עשה תשובה יום הכפורים מכפר ואם לאו אין יום הכפורים מכפר מאי טעמא דרבי [ב]דתניא [1]כי דבר ה' בזה [ג]זה הפורק עול ומגלה פנים בתורה ואת מצותו הפר זה [ד]המפר ברית בבשר [ה]הכרת תכרת הכרת לפני יוה"כ תכרת לאחר יוה"כ [ו]יכול אפילו עשה תשובה ת"ל [ז]עונה בה לא אמרתי אלא בזמן שעונה בה ורבנן [ח][א]הכרת בעולם הזה תכרת לעולם הבא עונה בה [ב]שאם עשה תשובה ומת מיתה ממרקת ומי מצית מוקמת לה כרבי והא מדסיפא רבי יהודה היא רישא נמי ר' יהודה היא דקתני סיפא אחד ישראל ואחד כהנים ואחד כהן משוח ומאן אית ליה האי סברא רבי יהודה מכלל דרישא ר' יהודה אמר רב יוסף רבי היא וסבר לה כר' יהודה א"ל אביי דוקא קאמר מר רבי סבר לה כר' יהודה אבל רבי יהודה לא סבר לה כרבי או דלמא מדרבי סבר לה כרבי יהודה אף רבי יהודה סבר לה נמי כרבי מיהו אורחא דמילתא קתני למימר דתלמיד סבר לה כרביה א"ל אין דוקא קאמינא רבי סבר לה כרבי יהודה אבל ר' יהודה לא סבר לה כרבי דתניא יכול יהא יוה"כ מכפר על שבים ועל שאינן שבים ודין הוא הואיל וחטאת ואשם מכפרין ויום הכפורים מכפר מה חטאת ואשם [ג]אין מכפרין אלא על השבים [ד]אף יוה"כ אין מכפר אלא על השבים מה לחטאת ואשם שאין מכפרין על המזיד כשוגג תאמר ליוה"כ שמכפר על המזיד כשוגג הואיל ומכפר על המזיד כשוגג יכפר על שבים ועל שאינן שבים תלמוד לומר [2][ט]אך חלק סתם סיפרא [י]מני ר' יהודה וקאמר שבים אין לא שבים לא ורמי סתם סיפרא אסתם סיפרא דתניא [כ]יכול לא יהא יוה"כ מכפר אא"כ התענה בו [ל]וקראו מקרא קדש ולא עשה בו מלאכה לא התענה בו ולא קראו מקרא קדש ועשה בו מלאכה מנין ת"ל [2]יום כפורים הוא מ"מ אמר אביי לא קשיא הא רבי והא רבי יהודה רבא אמר הא והא רבי ומודה רבי בכרת דיומא דאי לא תימא הכי כרת דיום הכפורים לרבי לית ליה אלמה לא משכחת לה כגון דעבד בליליא ומית דלא אתא יממא לכפורי ליה אלא אימא כרת

בעומד במרדו. דלא עבד תשובה. ודקשיא לך זבח רשעים תועבה מתני' רבי היא דאמר יוה"כ מכפר על שאינן שבין והאי קרא מוקי לה בשאר יומי: **פורק עול.** כופר בעיקר: **מגלה פנים בתורה.** בא על דברי תורה בחוצפא ובגלוי עזות פניו כגון[י] (סנהדרין דף צט:) מנשה שהיה יושב ודורש באגדות של דופי לא היה למשה לכתוב אלא ותמנע היתה פלגש[כ] וילך ראובן בימי קציר חטים (בראשית ל): **ברית.** בשר מילה: **דבר ה' בזה זה הפורק עול.** שביזה דיבור ראשון שאמור בסיני אנכי ה' אלהיך (שמות כ) שלא שמעו אותו אלא מפי הגבורה[ל]: **ומגלה פנים.** מדאפקיה קרא בלשון בזיון וזה בוזה דברי תורה הוא: **זה המיפר ברית בבשר.** שהיא מצוה יחידית: **לא אמרתי אלא בזמן שעונה בה.** אלמא כשאינו שב קאי קרא. ובהנך תלת הוא דגלי לן אף לאחר יוה"כ הא בשאר אע"פ שאינו שב יום הכפורים מכפר: **ורבנן.** דאית להו נמי בשאר עבירות דאין יוה"כ מכפר על שאינן שבין אמרי לך הא דגלי לן קרא בהנך תלת לאו ביוה"כ איירי אלא הכרת תכרת דקאמר תכרת לעולם הבא שאף מיתה אינה ממרקת על שלש הללו בלא תשובה אבל שאר עבירות בלא תשובה נמי מיתה ממרקת אחר יום הכפורים אבל יוה"כ בלא מיתה לא: **שאם עשה תשובה.** ואין עונה בה מיתה ממרקת אף על שלש הללו ולא תכרת לעולם הבא: **אחד ישראל וכו'.** מתכפרים משאר עבירות בשעיר המשתלח: **ומאן אית ליה האי סברא.** דכהנים מתכפרין במשתלח: **רבי יהודה.** לקמן בהאי פירקא [ע"ב]: **אבל ר' יהודה לא סבר לה כרבי.** שיהא יוה"כ מכפר על שאינן שבים ולא אתיא מתניתין אליביה: **או דלמא.** רבי יהודה נמי כרבי סבר לה ומתניתין רבי יהודה נמי והאי דלא אמר רבי יהודה היא וסבר לה כרבי אורחא דמילתא שייך טפי למימר רבי היא וסבר לה כר' יהודה רביה ולא למימר רבי יהודה היא וסבר ליה כרבי תלמידיה: **דוקא קאמינא רבי סבר לה כרבי יהודה.** בשעיר המשתלח דע"כ מתניתין רבי היא כדאוקימנא מדקתני יוה"כ מכפר על שאינן שבין אבל ר' יהודה לא סבר ליה כרבי דתניא אין יוה"כ מכפר על שאינן שבין לרבי יהודה: **חטאות ואשמות אין מכפרין אלא על השבין.** דכתיב (במדבר ה) והתוודו את חטאתם וגו' (ויקרא ה) והתוודה אשר חטא עליה: **שאין מכפרין על המזיד כשוגג.** רוב חטאות ואשמות אין מכפרין על המזיד כשוגג אלא אשם שפחה חרופה ואשם נזיר טמא ואשם שבועת הפקדון וחטאת דשבועת העדות: **אך חלק.** אך בעשור לחדש השביעי הזה יום הכפורים הוא וכל אכין ורקין מיעוטין ללמדך שפעמים שאין יוה"כ מכפר: **סתם סיפרא.** תורת כהנים ר' יהודה היא הכי אמרינן בסנהדרין באלו הן הנחנקין (דף פו.): **לא קראו מקרא קודש.** לא קיבלו בברכותיו לומר מקדש ישראל ויוה"כ: **ומודה רבי בכרת דיומא.** הא דתניא קמייתא דאינו מכפר על שאינן שבין בכרת של יום הכפורים קאמר של עינוי ושל מלאכה אבל על כל שאר עבירות מכפר אף על פי שעשה בו מלאכה ולא התענה בו: **דאי לא תימא הכי.** דבכרת דיומיה מודה רבי דלא מכפר ותימא דאכרת דיומיה (א) מכפר: **כרת דיוה"כ לית ליה לרבי.** בתמיה. א"כ למה כתב רחמנא ביום הכפורים כרת בשלמא שאר כריתות דאי מיית קודם יוה"כ לא איכפר אבל הנך למה לי הא כי עבר עליה מכפר עליה הא יומא: **אלמה לא.** בתמיה. כלומר אלמה אי אית ליה לרבי דמכפר על כרת דיומיה בלא תשובה לא איכא כרת ביום הכפורים: **והא משכחת לה כגון דעבד בליליא ומית דלא אתי יממא לכפורי ליה.** שאין מכפר אלא יום כדכתיב (ויקרא טז) כי ביום הזה יכפר עליכם:

בעומד במרדו. הקשה הר"ר שלמה מדריו"ש דבפרק בתרא דיומא (דף פה: ושם) אמרינן מיתה ויום הכפורים מכפרים עם התשובה אין בפני עצמו לא הא מני דלא כרבי והא לא אתיא אפילו כרבנן דאית להו דמיתה בלא תשובה מכפרת בשאר עבירות דלאו הנך שלשה ויש לומר דהכא לא קאמרי רבנן דמיתה ממרקת אלא עם היסורין והדינין שדנין אותו לאחר מיתה וע"י כך אינו נכרת לעולם הבא אבל עם התשובה מיתה ממרקת לגמרי שאין נדון עוד ביסורין לאחר מיתה אבל לרבי מיתה ויוה"כ בלא תשובה ממרקת לגמרי בשאר עבירות והשתא אתי שפיר כרבנן:

שאין מכפרין על המזיד. פירש בקונטרס רוב חטאות ואשמות אין מכפרין על המזיד אלא אשם שפחה חרופה ואשם נזיר טמא ואשם שבועת הפקדון וחטאת דשבועת העדות וא"ת ונגמר מהנהו שמכפר על הזדון כשוגג וי"ל דאיכא למיפרך שכן אין מכפר על חייבי כריתות וחייבי מיתות ב"ד:

הואיל ומכפר על המזיד. וא"ת נימא דיוה"כ לא יכפר על המזיד מידי דהוה אחטאת ואשם וי"ל דקרא דיוה"כ הוא איכא למ"ד דמשמע אפי' אינם שבים וכ"ע מודו דמרבינן במזיד ועוד דאדרבה נילף משעיר הנעשה בפנים שמכפר על המזיד:

לא קראו מקרא קודש. פירש בקונטרס שלא קיבלו עליו בברכותיו לומר מקדש ישראל ויום הכפורים ואין נראה דלא אשכחן ברכות ביום הכפורים דליהוו דאורייתא ונראה לר"ת קראו מקרא קודש שמודה שב"ד קדשוהו ושובת ממלאכה בשביל קדושת היום ולא קראו מקרא קדש שאינו שובת מחמת קדושת היום אלא מחמת שמתעצל לעשות מלאכה: **תלמוד** לומר יום כפורים הוא מכל מקום. תימה דלמא בעשה תשובה איירי ולעולם סבר תנא דאינו מכפר אלא על השבין:

דאי לא תימא הכי. ואם תאמר למה לו אך חלק למאי דס"ד השתא דידעינן מסברא דכרת דיום הכפורים לרבי לית ליה וי"ל דהמ"ל ולטעמיך או שמא איצטריך אך אפי' חזר בו מעבירה אלא שמבעט בכפרה שאינו רוצה שיום הכפורים יכפר:

[מ]**דעבד** סמוך לשקיעת החמה. אבל לאחר שילוח שעיר לא מצי לאוקומה שהוא מכפר כל היום ואף על גב דמשמע לעיל (דף ח:) שאין קרבנות מכפרין על עבירות של אח"כ אפילו בו ביום דאמר נפקא מינה לטומאה שאירעה בין זה לזה שאני שעיר המשתלח דכתיב ביה כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם משמע דכל היום יכפר אי נמי היום עצמו בלא שעיר המשתלח מכפר קלא ואין כאן כרת גמור וכה"ג אשכחן בפרק קמא דזבחים (דף ו. ושם) דעולה מכפרת על היורש [נ]מקופיא ולא מקיבעא כלומר לגמרי והשתא אתי ומקשין

מסורת הש"ס

א) יומא פה: מו. [כריתות ז.], ב) סנהדרין צט. ע"ש, ג) [עי' תוס' יבמות' צב. ד"ה ומדכריסם], ד) [סנהדרין לג:], ה) [סנהדרין סד: ל:], ו) [פסחים ה. וש"נ], ז) [ערכין לו: וש"נ], ח) [כריתות ז. כל הסוגיא ע"ש], ט) [וע"ל תוס' כריתות ז. ד"ה וקראו מקרא קדש פי' בכסות נקיה כלומר במכילת' מקרא קדש כו' עכ"ל ועי' תוס' דסכה ד"ה לא קראו], י) בס"א: בחוצפא ובעזות פניו ומגלה שלא כהלכה כגון, כ) [בראשית לו], ל) [מכות כד.], מ) [מייך לע"כ], נ) פי' דבר שלף למעלה כלומר עולה מכפר על היורש דבר מועט.

◆

תורה אור השלם

1. כי דבר יי בזה ואת מצותו הפר הכרת תכרת הנפש ההוא עונה בה: במדבר טו לא
2. אך בעשור לחדש השביעי הזה יום הכפרים הוא מקרא קדש יהיה לכם ועניתם את נפשתיכם והקרבתם אשה ליי: ויקרא כג כז

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה דאי כו' דיומיה נמי מכפר:

◆

גליון הש"ס

גמ' זה הפורק עול. עיין יבמות דף ט ע"א תוס' ד"ה מה:

◆

מוסף רש"י

חוץ מפורק עול. כופר בהקב"ה (יומא פה:) או: פורק עול של כל המצות (כריתות ז.). **ומגלה פנים בתורה.** דורש את התורה לגנאי, כגון מנשה שהיה דורש באגדות של דופי לא היה לו למשה לכתוב אלא ותמנע היתה פלגש וגו' (יומא שם ובע"י כריתות שם). **בזמן שעונה בה.** שלא שב קודם מיתה הרי בכרת, אבל שב לא (סנהדרין צ:). **וקראו מקרא קדש.** בתקון סדר התפלה (כריתות ז.). **ומודה רבי בכרת דיומא.** דהא דקתני לא התענה בו מכפר, אעבירות דכל השנה, אבל ההיא עבירה דעיקר לא מכפר, ואף חלק נמי דקתני לעיל, בעבירות דיומיה קאמר (שם). **כרת.** הולך ערירי בלא בנים ואם יש לו מתים (שם).

עין משפט נר מצוה

מז א מיי' פ"ח מהל' תשובה הלכה א:
מח ב מיי' שם פ"א הלכה ד:
מט ג מיי' שם הל' א ופ"ג מהל' שגגות הלכה י:
נ ד מיי' פ"א מהל' תשובה הלכה ג ופ"ג מהל' שגגות שם:

◆

רבינו חננאל

המשתלח מכפר. ואוקימנא למתני' בעבר על מצות עשה ולא עשה תשובה אלא עומד במרדו ורבי היא דתניא אע"פ שלא עשה תשובה יוה"כ מכפר עליו חוץ מפורק עול ומגלה פנים בתורה ומפר ברית בבשר שאין יוה"כ מכפר עליהן אלא אם יחזרו בתשובה כו'. דברי רבי ורבנן פשוטים הם. ואקשי' ומי מצית מוקמת לה למתני' כרבי והא מדקתני סיפא אחד ישראל ואחד כהנים ואחד כהן משוח ותירצה רב יהודה שהללו כולן מתכפרין בשעיר המשתלח בשאר עבירות ומתני' ר' יהודה היא מכלל דרישא נמי ר' יהודה היא. ופריק רב יוסף מתני' כולה רבי היא וסיפא סבר לה כר' יהודה. פי' ר' יהודה רביה. ורבי תלמיד הוא. ואמר ליה דוקא קא אמרת. א"ל רב יוסף דוקא קאמינא. דרבי סבר לה כר' יהודה רביה דשעיר המשתלח בשאר עבירות וזולתי טומאת מקדש וקדשיו מכפר על הכל. ור' יהודה לא סבר לה כרבי דיוה"כ מכפר אפי' על שאינן שבין. דקתני סתמא בתורת כהנים דהוא סיפרא כי יוה"כ אינו מכפ' אלא על השבין שנאמר אך בעשור לחדש וגו' וקיימא לן אכין ורקין מיעוטין. ואינו מכפר על שאינן שבין. וסתם סיפרא ר' יהודה היא כדגרסינן באלו הן הנחנקין משמיה דר' יוחנן סתם סיפרא ר' יהודה: ורמינן סתם סיפרא אסתם סיפרא. ופריק אביי הא רבי (והא ר') יהודה. רבא אמר הא והא רבי היא. והא דתניא אם לא שב אינו מתכפר לו בעבירה שעבר יום הכפורים דאי לא תימא הכי כרת דכתיבא ביום הכפורים לית ליה לרבי. ודחינן כרת (לר') דיוה"כ (היכי) [הכי] משכחת לה. כגון דאכיל בליליא או עבד עבידתא ומית דלא סליק עמוד השחר לכפורי ליה.